

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Statsrådets svenska språknämnd tackar Eivor Sommardahl och välkomnar Maria Fremer som ny nämndmedlem.....	3
Därför behövs rättslitteratur på svenska i Finland.....	4
Statsrådets svenska språknämnds höstseminarium ...	6
VSOP – vad är bättre än det?.....	8
I maj säger vi farväl till den registeransvarige (Slaf s. 359)	10
På nya platser	11

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

vnk.fi/sv/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2001. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, en länk till handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) samt mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:

per e-post eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post.

Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Kitty Fogelholm
Ombrytning: Anja Järvinen
Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 100 ex.
Kontaktinformation:
Statsrådets svenska språknämnd
Svenska språkenheten
PB 23, 00023 STATSRÅDET
spraknamnden@vnk.fi

STATSRÅDETS SVENSKA SPRÅKNÄMND TACKAR EIVOR SOMMARDAHL OCH VÄLKOMNAR MARIA FREMER SOM NY NÄMNDMEDLEM

Eivor Sommardahl, långvarig medlem i statsrådets svenska språknämnd, gick i pension i oktober och samtidigt lämnade hon uppgiften som nämndmedlem.

*Ann-Marie Malmsten, viceordförande i nämnden, Eivor Sommardahl och Katarina Petrell, ordförande i nämnden.
Foto: Kitty Fogelholm*

Eivor Sommardahl arbetade som ledande språkvårdare på Institutet för de inhemska språken, med klarspråk och myndigheternas svenska som ämnesområden. Hon var medlem i Språkvårdsgruppen och suppleant i Expertgruppen Nordens Språkråd. År 2015 tilldelades Eivor Sommardahl Svenska folkskolans vänners folkbildningspris för sina insatser för språkstimulerande projekt i skolorna och för myndigheternas svenska. I år fick Eivor Sommardahl Svenska Akademiens språkvårdspris, som delas ut för framstående förtjänster inom svensk språkforskning och språkvård. Under åren 2014 och 2015 var Eivor Sommardahl med om att ordna en klarspråkskampanj för Folkpensionsanstalten, Skatteförvaltningen och Vasa stad med utgångspunkt i undervisningsministeriets handlingsprogram för ett klart myndighets-språk. Eivor Sommardahl deltog i arbetet med uppdateringen av den senaste upplagan av handboken Svenskt lagspråk i Finland.

Med sitt glada och hjärtliga sätt har Eivor Sommardahl varit en uppskattad medlem i språknämnden inte bara på grund av sin sakkunskap i myndighetsspråkvård och klarspråk, utan också som kollega och medmänniska.

Maria Fremer. Foto: Bianca Holmberg

När Eivor Sommardahl gick i pension, efterträdde Maria Fremer henne som myndighetsspråkvårdare vid Institutet för de inhemska språken. Maria Fremer har tidigare arbetat vid Helsingfors universitet som amanuens vid Finska, finskugriska och nordiska institutionen (Nordica). Hon har också en bakgrund som översättare. Just nu skriver hon på en doktorsavhandling om tilltalsformer i svenskan vid sidan av arbetet vid språkinstitutet. Maria Fremer har efterträtt Eivor Sommardahl som medlem i Statsrådets svenska språknämnd såsom representant för Institutet för de inhemska språken. Statsrådets svenska språknämnd tackar Eivor Sommardahl för hennes insatser i nämndarbetet och välkomnar Maria Fremer som ny nämndmedlem.

DÄRFÖR BEHÖVS RÄTTSLITTERATUR PÅ SVENSKA I FINLAND

Det tvåspråkiga Finland står på flera ben. Ett viktigt ben är rättsväsendet och ett annat en svenskspråkig förvaltning. Särskilt förvaltningsjuridiken är fortfarande levande tvåspråkig, men för att läget ska bestå behövs det förutom utbildning och rätt inställning också en tradition av rättslitteratur på svenska: både sådan som skrivs direkt på svenska och översättningar.

Heikki Harjula & Kari Prättälä

KOMMUNALLAGEN

Bakgrund och tolkningar

Den föregående svenska upplagan av Harjulas och Prättäläs handbok gavs ut för mer än tio år sedan och mycket har hänt sen dess. Kommunallagens paragrafer har omarbetats och utökats och lagspråket har uppdaterats för att motsvara moderna behov. När kommunallagen totalreviderades år 2015 var tiden mer än mogen för en ny upplaga av handboken också på svenska.

Det är snart ett år sedan den svenska översättningen gavs ut – och ungefär ett halvår sedan kommunallagens sista paragrafer trädde i kraft 1.6.2017. Den finska upplagan gavs ut tidigare än den svenska, och därför finns inte alla paragrafändringar med i den finska upplagan. Tack vare författarnas aktiva insatser för översättningen har de nyare ändringarna dock kommenterats i den svenska upplagan. Därför är jag övertygad om att denna svenska upplaga kommer att vara aktuell länge.

Själv har jag studerat nordiska språk vid Helsingfors universitet, och senast där blev jag övertygad om att litteratur på det egna språket är viktigt. Inom flertalet studieinriktningar är det möjligt att förlita sig på studielitteratur och annat kursmaterial på andra språk och från andra länder utan att de kulturella betydelsebärande elementen är så att säga "lost in translation". Inom juridiken kan dock litteratur till exempel från Sverige inte ersätta finsk litteratur utan enbart tillföra ett kompletterande eller jämförande perspektiv.

Det här var en av många orsaker till att Finlands Kommunförbund ansåg att det är ytterst viktigt att översätta Heikki Harjulas och Kari Prättäläs handbok och lärobok om kommunallagen till svenska. Kommunallagen – Bakgrund och tolkningar har nu getts ut i nio upplagor på finska och tre på svenska.

Utan stödet från författarna och den referensgrupp som bildades för arbetet hade vägen fram till den nya översättningen varit betydligt krokigare. Referensgruppen bestod av flertalet sakkunniga inom förvaltning och juridik med ett stort intresse för en levande svenska, bland annat professor Henrik Hägglund, lagstiftningsrådet Ann-Marie Malmsten och förvaltningsrådet Freja Häggblom, som har översatt de tidigare upplagorna av boken. Alla har aktivt jobbat för det svenska lagspråket i Finland, men de viktiga aktörerna är förstås långt fler än de som det finns plats att nämna här.

Att jag lyfter fram den kommunala förvaltningen och översättningen av Kommunallagsboken just nu har sina orsaker. Finlands hundraårsjubileum är samtidigt jubileumsåret för den kommunala demokratin. Det var 1917 som kommunallagen stiftades, och även om lagen stöpts om många

gångar så är den än i dag den grundläggande lagen för vår lokaldemokrati och ryggraden i den kommunala verksamheten.

Om vi också i framtiden ska ha en förvaltning och ett rättsväsende på två språk får vi inte ligga efter den utveckling som sker på finskt håll. Länge leve alltså rättslitteraturen på svenska!

✍️ Eva-Stina Slotte
sakkunnig vid Finlands Kommunförbund
översatte den nyaste upplagan av
Heikki Harjulas och Kari Prättäläs handbok
Kommunallagen – Bakgrund och tolkningar

Kari Prättälä, Eva Slotte och Heikki Harjula

STATSRÅDETS SVENSKA SPRÅKNÄMND S HÖSTSEMINARIUM

Statsrådets svenska språknämnd ordnade den 10 november ett halvdagsseminarium för inbjudna författningsöversättare i Helsingfors. Seminariet bjöd på tre föredrag som behandlade lagstiftningsprocessen, översättningen av en regeringsproposition till svenska och problematiska konstruktioner i finskt lagspråk.

Hur bereds lagar – och när kommer svenskan in i processen?

Det första föredraget hölls av regeringsrådet Paulina Tallroth från justitieministeriet, som tidigare bl.a. har varit ordförande för Statsrådets svenska språknämnd och generalsekreterare för projektet Nationalspråksstrategin vid statsrådets kansli. Föredraget behandlade lagstiftningsprocessen med tonvikt på tillkomsten av svenska lagtexter.

Paulina Tallroth inledde med att berätta hur en lagberedningsprocess får sin början. Beredningen av en ny lag eller en ändring av gammal lagstiftning inleds ofta för att det förutsätts i regeringsprogrammet, på grund av ett eller flera EU-direktiv eller för att det krävs i annan lagstiftning. Som andra orsaker nämnde hon bl.a. lagmotioner i riksdagen, medborgarinitiativ och enskilda händelser som engagerar allmänheten och visar på brister i lagstiftningen.

Vad är då lagberedning? Paulina Tallroth konstaterade att det är en i huvudsak finskspråkig process, som utmynnar i en eller flera lagar eller förordningar med autentiska paragrafer på finska och svenska. Svenskan kommer först in i bilden i form av de första pressmeddelandena eller annan allmän information om att ett lagstiftningsprojekt inletts eller om att en arbetsgrupp tillsatts för beredningen. Arbetsgrupperna ger sina förslag vidare till det ministerium som ansvarar för beredningen. I enstaka fall kan ett förslag beredas av fler än ett ministerium. Vid ministeriet ansvarar i regel en lagberedare för processen. När det första lagutkastet sedan åker på remiss för att olika instanser ska kommentera förslaget och ge sina förslag till förbättringar, ska paragraferna och åtminstone ett sammandrag finnas på båda inhemska språken.

När det slutliga lagförslaget i form av en proposition går vidare till riksdagen måste all text finnas

på både finska och svenska, annars tas lagförslaget inte upp till behandling. Vid riksdagen behandlas förslaget i de utskott som anses relevanta för ärendet. Utskottens utlåtanden och betänkan- den och riksdagens svar, som innehåller det slutliga lagförslaget, ska också alltid finnas på både finska och svenska.

Vad som ska finnas på båda språken av det som produceras i lagstiftningsprocessen anges i första hand i 79 § i grundlagen och i 30 och 31 § i språklagen.

Översättningen av regeringspropositionen om kombinationsstraff

Eftermiddagens andra föredrag hölls av Katri Hautamäki och Gunilla Peltoniemi. De berättade hur arbetet med en regeringsproposition framskrider ur översättarperspektiv, med exempel i propositionen om kombinationsstraff, där Paulina Tallroth var uppdragsgivare. Katri Hautamäki och Gunilla Peltoniemi jobbade vid tidpunkten båda som översättare vid statsrådets svenska språkenhet, men numera arbetar Katri vid justitieministeriets laggranskningsenhet.

De berättade hur olika delar av texten kom för översättning i olika etapper. Utöver att finsk text kom för översättning till svenska granskade Gunilla Peltoniemi också text som uppdragsgivaren hade skrivit på svenska. De gav även tips på fungerande arbetsmetoder. Katri Hautamäki hade satt upp ett mål för hur många procent av texten som skulle vara översatta vid ett visst klockslag och höll sig till den tidtabellen. Hon skrev också alltid upp källor till termer och andra översättningslösningar för att vid behov kunna motivera dem i efterhand.

Katri Hautamäki illustrerade med en pyramid i vilken ordning det lönar sig att översätta olika delar av en proposition: basen utgörs av paragra-

ferna, på vilka motiveringstexten bygger, och till sist översätts eventuella ändringar. Hon påpekade dessutom att det är viktigt att i Finlex söka fram den uppdaterade versionen av relevant lagstiftning. Hon gav tipset att göra upp en förteckning över relevanta lagar, skapa bokmärken i browsern och, om de mest relevanta lagarna inte är till hjälp, söka också i andra lagar. Vid översättning av ändringslagar rekommenderade hon att man skapar ett jämförelsedokument av den gällande och den föreslagna lagen och att man moderniserar texten försiktigt.

Båda konstaterade att detta uppdrag närmast var ett idealfall: jobbet kunde skötas smidigt mycket tack vare att kommunikationen med uppdragsgivaren fungerade bra ända från start. Paulina Tallroth hade bland annat angett vilka lagar som använts som förlaga vid termval, vilket underlättade översättandet. Kontakten fortsatte per e-post, telefon och ansikte mot ansikte. Denna typ av direktkontakt gynnar både uppdragsgivaren och översättaren. Dessutom rekommenderas kontakt med laggranskarna i ett tidigt skede vid termfrågor och andra frågor, gärna per e-post, så att de har tid att fundera på saken och kan sprida svaret vidare till alla som berörs.

Lakikieli – haaste vai mahdollisuus?

Eeva Attila, lagstiftningsråd vid justitieministeriet, höll seminariets tredje och sista föredrag. Hon har senast studerat finska vid Helsingfors universitet, och föredraget utgick från hennes färska pro gradu-avhandling.

Eeva tog upp typiska problematiska konstruktioner som man ofta stöter på i finsk författningstext. Hon presenterade dem enligt typ av konstruktion, förklarade var problemet ligger och gav förslag på tydligare formuleringar.

Ett av de exempel som Eeva tog upp gällde informationsstrukturen. Ibland är ordföljden "Liikenneturvallisuusmaksun kannon toimittaa Liikenteen turvallisuusvirasto" att föredra framför ordföljden "Liikenteen turvallisuusvirasto toimittaa/kantaa...". Den nya informationen, dvs. den information som betonas, borde nämligen ofta komma sist i meningen. Detta gäller på motsvarande sätt svenskan, där man i dessa fall kan få önskad informationsföljd med hjälp av en passivkonstruktion.

Eftermiddagen avslutades med ett exempel som innehöll den missvisande syftningen "kahden henkilön avio- tai avopuolisoista muodostuvalle ruokakunnalle", som i värsta fall skulle kunna översättas till svenska som "ett hushåll bestående av två personers äkta makar eller sambor". Den rätta tolkningen är naturligtvis ändå "ett hushåll bestående av två personer som är äkta makar eller sambor", vilket på finska skulle kunna uttryckas tydligare som "avio- tai avopuolisoista muodostuvalle kahden henkilön ruokakunnalle".

 Elin Lundsten och Nina Nissas, svenska språkenheten vid statsrådets kansli

VSOP – VAD ÄR BÄTTRE ÄN DET?

Den ena tycker om cognac, den andra om klara regler och mallar, jag hör absolut till den senare kategorin. Det är alltså Valtiosopimusopas eller fördragshandboken det här ska handla om.

En ny uppdaterad version av fördragshandboken kom ut i september. Den innehåller anvisningar om hur internationella fördrag och EU-avtal bereds och sätts i kraft. Den egentliga handboken har inte översatts till svenska, men vi som förstår finska kan med fördel ögna igenom den. Den redogör för hela fördragsprocessen, från förhandlingar till undertecknande och ratificering, för behörigheten att ingå fördrag och för Ålands särställning. Den klargör också ur folkrättslig synvinkel de förfaranden som gäller status och ingående av fördrag, liksom även grunderna för EU:s behörighet att ingå avtal. Bland annat det sistnämnda är högaktuellt just nu, när olika frihandelsavtal mellan EU och tredjeländer är på tapeten. Också nordiska avtal tas upp. Ypperlig allmänbildande litteratur med andra ord, fungerar bra som bredvidläsning under kaffepausen. Då måste man emellertid först skriva ut den härifrån http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80750/02_17_UM_Valtiosopimusopas.pdf?sequence=1.

Det kanske viktigaste för översättare i den här nya versionen är de ändringar som har gjorts i själva författningarna. Framöver gäller det alltså att vara skärpt så fort det är fråga om lagar eller förordningar som gäller fördrag av något slag. Vid en närmare anblick ser de helt annorlunda ut än tidigare. Så kom ihåg tre saker vid ikraftträdandeförfattningar

1) **Rubrikerna har blivit hälften kortare**

Laki sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyistä sopimuksista lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta/Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i överenskommelsen om främjande och skydd av investeringar

2) **I stället en omformulerad nästsista §**

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella/Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i överenskommelsen som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

3) **Inget 'om' i början av mening**

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella/Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet. (Tidigare: Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet).

Även om alla goda ting är tre, så har vi nu som socker på botten gått över till samma formulering som används i Sverige och säger "Bestämmelserna i överenskommelsen **ska gälla som förordning**" i stället för "är i kraft som förordning". Vi uttrycker oss också litet modernare än tidigare och skriver "**enligt vad som har avtalats**" i stället för "så som därom har avtalats" för "niin kuin siitä on sovittu".

Variationer på temat finns i handbokens bilaga 3 som har 18 (36) mallar. Olyckligt nog finns varje mall som en separat länk i slutet av handboken. Om det inte säger en så mycket vad en materiell ikraftträdandelag är för något, måste man alltså öppna och gå igenom dem en för en. Man kan följaktligen inte heller söka elektroniskt i dem som förut. Saken är under arbete, så vi får hoppas på en förbättring. Själv har jag gått bakvägen och googlat fram den gamla versionen Valtiosopimusopas 2012, där man kan söka elektroniskt, för att få tips om vilken mall i den nya versionen man ska söka i. Litet krångligt alltså,

men absolut nödvändigt för att det ska bli rätt så här i början. Särskilt som eventuella översättningsminnen åtminstone den närmaste tiden främst bjuder på gammal skåpmat.

Som jag nämnde i början ingår det i handboken också riktlinjer för beredningen av nordiska avtal. En detalj som är intressant ur översättningssynpunkt är att ordningen för hur länder och språk ska räknas upp är densamma på alla språk. Man följer alltså inte någon alfabetisk ordning och alternerar inte heller enligt land, så att t.ex. Finland skulle komma först i Finland, utan de anges alltid i ordningen Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, respektive danska, finska, isländska, norska, svenska.

 Monika Arnö, translator,
svenska språkenheten vid statsrådets kansli

I MAJ SÄGER VI FARVÄL TILL DEN REGISTERANSVARIGE (SLAF S. 359)

Termen *registeransvarig* (**rekisterinpitäjä**) infördes i vår lagstiftning på 1980-talet, och har sedan dess varit central i all lagstiftning som gäller skyddet av personuppgifter. Termen användes också i Sverige fram till 1998, då man genom en ny personuppgiftslag övergick till att tala om *den personuppgiftsansvarige*.

Nu blir motsvarande termbyte aktuellt också hos oss genom EU:s nya *dataskyddsförordning*¹, som ska börja tillämpas den 25 maj 2018. Dataskyddsförordningen gäller som lag, vilket innebär att den nu gällande personuppgiftslagen (523/1999) måste upphävas. Samtidigt får vi ny lagstiftning som kompletterar dataskyddsförordningen. Reformen innebär att vi i vår lagstiftning måste ta i bruk de termer som används i dataskyddsförordningen, och att vi t.ex. inte längre i författningar som gäller efter den 25 maj 2018 ska använda termen *registeransvarig*. Beredningen av den nya lagstiftningen pågår som bäst.

I den nya dataskyddsförordningen definieras bl.a. termerna *personuppgiftsansvarig* (**rekisterinpitäjä**) och *personuppgiftsbiträde* (**henkilötietojen käsittelijä**). Med *personuppgiftsansvarig* avses enligt definitionen en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt. Med *personuppgiftsbiträde* avses en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning.

I viss mån kommer reformen att vålla lagtekniska bekymmer samt huvudbry för översättarna, eftersom vissa termer ändras på svenska men inte på finska. Problemets omfattning är ännu oklar, men bilden klarnar när vi vet hur den nya lagstiftningen kommer att utformas. Om du är osäker, diskutera med kollegor och kontakta vid behov laggranskningen.

Ann-Marie Malmsten
Justitieministeriets laggranskningsenhet

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

PÅ NYA PLATSER

Vem	Var	Varifrån	Tfn/e-post
Katri Hautamäki	justitieministeriets laggranskningsenhet, lagstiftningsråd 1.1.2018–		0295150090, katri.hautamaki@om.fi
Frida Näse	svenska språkenheten vid statsrådets kansli, vikarie för Anita Strandberg 16.10.2017– 15.4.2018		
Anita Strandberg	svenska språkenheten vid statsrådets kansli, tjänstledig 16.10.2017–15.4.2018		

*Statsrådets svenska språknämnd
önskar god jul och gott nytt år!*

STATSRÅDETS KANSLI